

Fyrstendømmets retsvæsen!

Fyrstendømmet havde sit eget retsvæsen. Højesteret har været en hofret med 3 dommere. Der kunne appelleres til denne domstol fra bl. a. Nybøl Herredsret.

Retssikkerheden har det været så som så med. Personlig indflydelse var i stand til at påvirke dommerne, og sagkyndige i form af advokater, retsmedicinere m.v. har man ikke rådet over.

Retten, eller tinget, holdtes under åben himmel, fordi alle våbenføre bosiddende mænd havde ret, men ingen pligt til at deltage i møderne. Et sted i området sås en firkantet plet, indrammet af store flade sten. Når tinget blev sat, lagdes fire planker, de fire "tingstokke", hen over stenene. På disse planker kunne herredsfogden og nævningerne sætte sig. Det var nu herredsfogdens opgave at sørge for at de indstævnedede og de, der havde noget a "syssele" på tingstedet, blev kaldt inden for stokkene. Almindelige mennesker stod uden for stokkene..

Midt på den firkantede plads stod "tyvstenen". Ved kriminelle sager blev den anklagede stillet op på denne sten. Vejen til og fra tingstedet var fredlyst, d.v.s. at ingen kunne anholdes og overfald straffedes meget hårdt.

Tingfolket var herredsfogden, sandemændene, nævningerne, ottemændene eller tinghørerne, tingskriveren, sagens parter og de menige tingmænd. Herredsfogden var valgt af landsherren, d.v.s. kongen eller hertugen. Manden valgtes på livstid, var skattefri og modtog et vederlag. Efter 1700 blev embedet besat af jurister. Herredsfogden deltog kun i domsafsigelser i sager, hvor der kunne idømmes dødsstraf.

I hvert herred var der 8 sandemænd, valgt blandt bønderne på livstid.

Sandemændene var delvis skattefri og modtog vederlag. Sandemændene skulle deltage i domsafsigelsen når sagen drejede sig om mord, drab, voldtægt, hærværk, lemlæstelse, bortførelse, markskel og kirkeejendom. Endvidere skulle de også sammen med herredsfogden bekræfte alle domsafsigelser med deres underskrift og segl.

Så var der nævninger. Nogle nævninge var valgt for et tidsrum og skulle dømme i bestemte sager, f.eks. ransnævninger (tyveri). Andre nævninge valgtes blandt de på tinget fremmødte for at undersøge og dømme i den

foreliggende sag. Disse nævninge, oftes 12, blev udvalgt af herredsfogden. Herredsfogden skulle råbe dem op ved navn, deraf ordet "nævninger".

Herredstinget var både administrerende og dømmende myndighed.

Borgelige handlinger, så som oprettelse af testamente, adobtion, aftægtsordning og tilskødning bragtes for tinget, og blev bekræftet gennem et "tingsvidne". Et tingsvidne var et dokument udstedt af tinget og underskrevet af herredsfogden og 2 sandemænd.

Herredstinget kunne idømme alle straffe, lige fra bøder til fængsel, halshugning, hængning, brændes i levende live og til de barbariske straffe som afskæring af øre, fingre og andre legemsdele, piskning (kagstrygning eller fortabelse af huden) og radbrækning.

Skyldsspørgsmålet kunne ikke appelleres, men strafudmålingen blev ofte sendt videre til hofretten, der mange gange mildnede de forældede straffe. Retsgrundlaget på tinget er, ifølge et brev dat. 11 apr 1625, hvor Stenderup bymænd påberåber sig "Blasius Ekenberchs Repertorium", hvilket er en plattysk udgave af Jydske Lov udg. 1592. Dette lovkompleks blev dog aldrig retsgyldig i sin helhed på Nybøl Herredsting. Det blev kun Jydske lov af 1241.

Retssproget var fra 1425 til ca. 1650 plattysk. Fra 1650 til 1848 højtysk, og fra 1848 til 1872 skrives på dansk. Fra 1872 til 1883 har man tilgodeset begge befolkninger idet skrivningen er på både dansk og tysk. Fra 1883 til genforeningen bruges tysk

Da bønderne skulle mødes på Nybøl herredsting d. 21 juli 1631, en varm

sommerdag, til sidste møde i en sag, havde de været så forudseende at sikre sig, at sagen kunne sluttet med st ordentlig gilde. I tingsvidnet står:

"Der sluttet endelig forlig i hegnsstriden mellem Ragebøl og Nybøl.

Ragebøl skal hegne mellem korn og horn.

Hver landsby skal "geven eine tonne beer undt darby gehörige schinke undt watt sonsten darby behördt, welches ock vollenbracht und in Peter Truvelsens hus tho Nübbül getrunken" Hver landsby skulle nu give en tønne øl med skinke og tilbehør, der skulle fortæres i Peter

Truvelsens hus i Nybøl.

I 1632 dømmes på rettergangsstedet i Nybøl 4 hekse på samme tid. Den ene provstinden i Broager, Anne Hansdatter Fischer, til døden ved halshugning for hekseri. Processen er bemærkelsesværdig, da det er sjældent at folk fra de velstillede lag bliver anklaget for omgang med djævlens.

En anden ulykkelig kvinde fra dengang fik sin sag for retten:

5. juni: Rygter om at Maren kan gøre folk og fæ syge, bekræftes af mange!

20.juni: Holmboerne fastholder deres udsagn!

26.juni: Maren dømmes for at være troldkone!

28.juni: Maren torteres, men vil ikke tilstå at være troldkone! 29.juni: Skarpretteren skærer håret af Maren, for i håret sidder den onde ånds kraft, som hjælper Maren til at udholde pinen og smerterne under torturen.

Maren lægges nu på pinebænken, og nu bekender hun!

29.juni: Om aftenen forhøres Maren igen og tilstår atter!

30 juni: Maren torteres igen og spørges om hun stadig vedstår alt!

Maren råber: Ja!

5 juli: Aften: igen forhør! Maren "vedstod"!

6 juli: Maren dømmes af herredfogden og 12 domsmænd til bålet, men "benådes" til halshugning!

Maren tages til alters og gives udi skarpretterens hænder.

Sidste hængning i Nybøl foregik 1763. En tyvebande havde hærget landsbyen i lang tid, og en aften hører man støj fra kirken. Der tilkaldes hjælp, og snart er der mange samlet omkring kirken. Der var absolut dødsstraf for kirketyveri, så man kunne forvente god modstand fra eventuelle tyve. To modige går ind i kirken og overmander to personer. Endelig er det lykkedes at få ram på mestertyven fra Sundeved. Tyvebanden var til stor uro på egnen, de havde bl. a. i Stenderup Skov hængt en tjenestedreng fra Dybbøl. Denne havde ved indbrud hos husbonden overrasket banden.

Som en formodet selvmorder kunne tjenestedrengen ikke blive begravet i indviet jord, og blev derfor jordfæstet på retterstedet i nærheden af

kirken. Efter tyveknægtens tilståelse, kunne liget graves op og bisættes på kirkegården i Dybbøl.

Efter få dage føres de for herredstinget. Da de med føje er sigtet for en forbrydelse, der medfører dødsstraf, er de med sikkerhed blevet torteret. De tilstod under forhøret også andre forbrydelser. Den 32 årige mestertyv og hans 21 årige yngre bror blev betjent af hver en præst.

I kirkebogen skriver den daværende præst:

☞

*6. maj, blev her to brødre, som begge havde lavet indbrud hos degnen i Sottrup samt lavet mange andre tyverier og skændelsgerninger, med rebet bragt fra livet til døden. De blev begge betjent med livet ord: **Soli deo gloria, spiegele dich Welt .***

Marie Clausen fra Nybøl får 1 døgn fængsel + sagens omkostninger for tyveri af et par sokker, der var hængt til tørre ved Nybøl Vandmølle.

Gertrude Hansen fra Trappen ved Gråsten, 45 år, svanger med sit 12. barn, syg mand hjemme og krøblingebarn, idømmes tre ugers fængsel på vand og brød for at have stjålet to lagner der hang til tørre.

Hans Rasmussen, en tjenestekar, idømmes 7 dages fængsel på vand og brød for i utide at have forladt sin plads hos Johan Jespersen i Ragebøl. Forholdet mellem herskab og tyende er helt op til 1890 betragtet ud fra moseloven.

Her er tingvidnerne kørt fast. En del af landsbyens koner havde været til barselsgilde. På vej hjem i de sene timer havde de snakket meget løsagtigt. Dette mente flere af de mandige byboere var alt for "fuulagtigt", og at de havde drevet løjerne for vidt i nærheden af byens brønd !

Hvad nu! Tingvidnerne havde en penibel og kilden sag, for vel skal brøndens ry for godt vand forsvares, men på den anden side, konerne havde også set mændene komme hjem fra et sent lystigt gilde. I deres vånede når mændene frem til denn noget mærkelige dom:

Konerne hafver ikke begangen mere end som ellers erlige koner og hustruer kan gøre i lystighed, når de kommer fra barselshus. Brønden er

ikke forudrenet, men Karen Sk., som hafver udbredt denne fuulagtige snack, skal til straf rense brønden og flytte til et andet sogn!!!!!!!!!!

Einige hundred Schritte vom ersteren [sb. 34], ostwärts, hat der Boden eine wellenförmige Gestalt und auf diesen Erhöhungen liegen die Opfer oder Grabsteine einer Gruppe ungefähr in folgender Stellung [kortskitse over 13 anlæg, herimellem muligvis sb. 36, 37, 39 og 40] in der Länge von 400 m und in der Breite von 200 Ellen. ..